

Med invalidtåg från Haparanda till Oslo

En solleröpojke berättar

Under förra världskriget var det många som fingo se invalidtågen och dess olycksaliga passagerare, när de färdades genom vårt land. För många ha dessa transporter säkerligen lämnat efter sig minnen och intryck, som blivit bestående för livstiden. Även under detta krig har Sverige fått spela rollen av den barmhärtiga samariten vid invalidtransporterna, och de som deltagit i en sådan resa tillsammans med krigets offer glömma nog aldrig detta.

En beredskapsman, solleröpojken Ivar Eriksson, har varit med på en invalidtransport från Haparanda till Oslo och berättar en del från denna minnesrika resa.

Han fullgjorde sin beredskapstjänst på en plats 11-12 km från Haparanda, då den senaste konflikten började i Finland. En söndagskväll fingo de uppbrottsorder och trodde att det bar iväg till Haparanda, men när de kommo dit fingo de besked om att de skulle över gränsen. Då de kommo över till Torneå stod det svenska sjukhuståget där med svensk personal, vilken förberett inlastningen av de sårade och sjuka, vilka voro tyskar och närmast kommo med ett finskt sjukhuståg från Kemi. Sedan inlastningen var färdig, foro de tillbaka till Haparanda och anlände dit vid 10-tiden på kvällen. Då fingo de veta att det utom den egentliga sjuktågspersonalen skulle vara 10 man med. De som skulle följa med blevo ej tvångskommenderade utav fingo frivilligt följa med. Då tjänstgöringen i ödemarken varit enformig, så föredrogo en del att anmäla sig frivilligt för att därmed få uppleva något nytt - få uppleva något äventyr och se en ny värld.

Redan vid 11-tiden samma kväll avgick tåget, som bestod av omkring 18 vag-

Ållper Ivar Eriksson. Foto från 1940-talet.

nar med 275 sårade. Den sammanlagda sjukvårdspersonalen var 40 personer, däribland 4 läkare, 2 sjuksystrar, 1 fänrik och 1 furir samt några lottor, som stodo för mathållningen. En tysk kvinnlig artist, troligen en sångerska var vidare med. Den medföljande militären hade egen vagn och skulle stå för nattvakten. Denna börjades omedelbart, och var och en av vakten fick tre vagnar att patrullera igenom. Varje vagn rymde två avdelningar med 8 platser i varje. Sängarna med översäng stodo i längdriktning och en gång i mitten. Skulle något närskilt inträffa, var det att väcka jourhavande syster. I de första vagnarna lågo de svårast sjuka och sårade. De flesta voro invalider och hade antingen ett eller båda benen borta eller också voro armarna borta. Men skador i huvud och bål förekommo också samt även inre sjukdomar. De flesta voro gipsade, och en del hade även byglar fastgipsade på sig som handtag. Fram ur gipsbandet rann varet och spred en vidrig nästan outhärdlig stank i vagnarna. Många voro febersjuka och någon var skadad i huvudet, yrade och var vildsinta. De oroligaste fingo morfintabletter, och då detta ej hjälpte fick sjuksystemen ge dem en insprutning. Annars skulle de ju betjänas med vatten och många andra delar. En svårighet var ju språkförbistringen, men denna klarades ju till en del med teckenspråket. Dessa krigets

offer, som nu lågo där i sina bäddar hjälplösa, sågo ut att vara endast unga pojkar, i 20-årsålderna, och småväxta. Men hårda och förhårdade verkade de och kunde skratta åt dem som talade i feberyrsel. En som hade sår på framsidan av låret gjorde tecken och förklarade att det var "russen", som gjort detta med bajonetten. En del hade ej sett Tyskland på fyra år.

Resan gick över Boden - Långsele - Krylbo - Hallsberg - Charlottenberg, och vid vissa stationer gjordes några korta uppehåll. Vid gränsen mörklades tåget. Vid Kongsvinger blevo vi stoppade i 3 timmar, då man uppgav att Oslo bombades, vilket senare konstaterades vara misstag. Trots allt hade resan eller tiden gått fort, och efter 2 ½ dygn eller på onsdagsmorgonen kl 9 fingo vi stiga av tåget vid en station några km från Oslo, vilken hette Grefsen. Här möttes vi av kommandanten för Oslo och två andra högre officerare samt dessutom en militörkester på 40-50 man. Då vi stigit av tåget blevo vi lediga, och urlastningen skötte tyskarna om. Det syntes ha varit känt att vi skulle komma, varför det även var många civila på stationen. Dessa skulle visserligen ej få komma fram till stationen eller för nära tåget, utan motades bort av den Quisslingsvänliga stationsmästaren, men de syntes ej hysa någon större fruktan eller respekt för denne utan återkommo. De voro nyhetshungriga och frågade efter allt möjligt som gällde kriget, och även om det var förenat med strängt straff att mottaga utländska tidningar, så bytte nog de svenska tidningarna ägare.

Då urlastningen kl 3 på dagen var klar fortsatte vi resan till Oslo, där tyskarna mötte med bussar, som förde oss på en rundtur genom det forna Kristiania. I ett stort sjukhus mitt inne i staden bjödos vi på kaffe (surr) med rågkakor och svenskt kex. Här talade också den tyska chefsläkaren. Butiksfönstren i staden visade rena fattigdomen, tomt så gott som över allt med undantag av någon bokhandel. Själva centrum av Oslo verkade lågt och inklämt, men från stadens höjder hade man en bedårande utsikt ut över fjordarna och havet. Det var också ett strålande vackert väder, och att komma från Haparanda och hit ner, det var som att komma från höst till sommar. I själva Oslo var det gott om militär, men anars syntes denna ej så mycket.

Som förut nämnts hade de under uppehållet tillfälle att komma i samspråk med många norrmän och därtill göra en del iakttagelser. Livsmedlen hade det särskilt i städerna börjat bli svårt med, och grönsaker var för många det viktigaste. Socker på svarta börsen kostade 20 kr, och kött eller fläsk hade de ej sett på hela sommarens. Någon skarpsill ibland, och även potatis var det smått om. Ofta hände det att tyskarna rekvirerade de livsmedel som funnos. Tobak var det smått om, och svenskarna delade med sig av den rika tilldelning av cigaretter, som de erhållit av

tyskarna. Skor och kläder är det också givetvis ont om, och det förekom att man såg tårna sticka fram ur en trasig sko, och som en ursäkt härtill sade en norrman: ”Hur tror ni det skulle ha gått om ni ej fått in något på 5 år”. Någon sade att det var lönlöst med arbete, då man i alla fall ej fick något mer för pengarna. Över huvud taget syntes man ej hysa någon dödlig förskräckelse att säga sin mening.

Hemresan företogs på onsdagskvällen, och på lördagseftermiddagen var man åter i Haparanda efter så gott som en veckas tågresa. På tåget hade vi bland annat förstrött oss med dragspelsmusik. Alla tyckte att resan var ett minne för livstiden, och ingen ville ha den ogjord.

Svenjoan

Ivar Eriksson kallades Ålper Ivar i dagligt tal. Han växte upp i Häradsarvet i närheten av Sollerö kyrka. Flintull Anders Eriksson och hustrun Ålper Margit var hans föräldrar.

Ivar berättade denna ovanliga händelse för min far, som skrev i Mora Tidning under signaturen Svenjoan.

Anna-Britta Svensson